

UMUMTA'LIM MAKTAB DIREKTORLARINING AXBOROT TEKNOLOGIYALARI SOHASIDAGI XXI ASRGA XOS HAYOTIY KO'NIKMALARI

Sanjar Eshqobilov Kuzibayevich

*A.Avloniy nomidagi ITI "Uzluksiz kasbiy ta'lim"
kafedrası katta o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umuta'lim maktab direktorlarining AKT kompetentligi, boshqaruv faoliyatida axborot texnologiyalarining ahamiyati va ulardan foydalanish orqali samarali boshqaruvni tashkil etish masalalari keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *AKT ko'nikmalari, boshqaruv samaradorligi, axborot tizimlari, elektron hisobotlar, avtomatlashtirilgan axborot tizimi.*

Umumta'lim maktab direktorlari oldida bugungi kunda boshqaruv faoliyatida ulkan mahorat va tajribalarga ega bo'lish talab etilmoqda. Ular bir qator kasbiy sifatlarini aniqlaydigan kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur. Umumta'lim maktab direktorlarining kasbiy mahorati va xususiyatlarini belgilovchi axborot kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasi shulardan biridir. Maktab direktorlarining samarali faoliyat yuritishlari uchun axborot texnologiyalari sohasida zarur bo'lgan quyidagi ko'nikmalarga ega bo'lish muhim ahamiyatga ega:

- boshqaruvda foydalaniladigan axborot texnologiyalarining tayanch vositalari bilan ishlash;
- axborot madaniyati va axborotlashgan jamiyat, ta'lim muassasasini axborotlashtirish g'oyalarini ilgari sura olish;
- maktab boshqaruvi faoliyatini takomillashtirish va samarali tashkil etishda axborot tizimlari imkoniyatlaridan foydalanish;
- ta'lim muassasalari uchun tayyorlangan elektron o'quv resurslaridan foydalanish;
- ta'lim jarayoni sifatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish;
- ta'lim muassasasiga oid ma'lumotlar va axborotlarning xavfsizligini ta'minlash.

Umumta'lim maktab direktorlari ta'lim muassasasini rivojlantirish, boshqaruv jarayonini takomillashtirish va ta'lim samaradorligini oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalari, kompyuterlashtirish va kompyuter tarmoqlari negizida ta'lim jarayonini axborotlar bilan ta'minlashni rivojlantirish uchun texnika va texnologiyani bilishi va ulardan foydalana olishi, iqtisodiyotni bilishi, boshqaruv uslublarini, funksiyalari va strukturasi bilishi, istiqbolni belgilash hamda boshqaruv jarayonini loyihalash texnologiyalarini joriy eta olishi bilim darajalariga ega bo'lishi talab qilinadi.

O'zbekiston Respublikasi prezidentining "Xalq ta'limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5538-son farmonida xalq ta'limi tizimini isloh qilishning asosiy yo'nalishlaridan biri "xalq ta'limi muassasalarini boshqarish tizimiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, shaffof va samarali jamoatchilik nazoratiga erishish, shu jumladan barcha muassasalarning

telekommunikatsiya tarmoqlariga ulanishini ta'minlash, barcha foydalanishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar manbasini yaratish, ularning faoliyatini baholashning elektron reyting tizimini joriy etish" masalalari ko'rsatib o'tilgan.

O'rganishlar davomida shu narsa ma'lum bo'ldiki hozirgi kunda aksariyat maktab direktorlari axborot texnologiyalaridan foydalanishda faqatgina Windows muhitida ishlovchi dasturlar (word, excel kabi) bilan kifoyalanib qolmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi PF-5712-son farmoni yo'l xaritasida belgilangan vazifalarga ko'ra Ta'lim muassasalarini boshqarish, nazorat qilish vazifalarini bajarishga qaratilgan bir qator axborot tizimlari ishlab chiqilmoqda.

Bugungi kunda xalq ta'limi tizimida ta'lim muassasalarini boshqarish, nazorat qilish, elektron jurnallarini yuritish ishlarini olib borishda erp.maktab.uz – Xalq ta'limi tizimini boshqarish axborot tizimi, "Kundalik" avtomatlashtirilgan ta'lim axborot tizimi, e-shahodatnoma.uz – Elektron shahodatnoma tizimi kabi axborot tizimlari ishga tushirilgan.

Bugungi kunda umumta'lim maktablarida o'quv-tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, elektron jurnal va elektron kundalik vazifalarini bajarish uchun mo'ljallangan "Kundalik" – avtomatlashtirilgan axborot tizimi joriy etilgan.

Ushbu tizim orqali quyidagi faoliyat yo'nalishlarini amalga oshirish mumkin:

- Maktab ta'limini modernizatsiya qilish;
- Ta'lim jarayonida axborot kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) integratsiyasi;
- «O'qituvchi – o'quvchi – ota yoki ona» interaktiv kommunikatsiyasini rivojlantirish;
- Axborot almashinishning yagona muhitini joriy etish;
- Maktab ekotizimini yaratish va xizmat ko'rsatish;
- Masofaviy ta'lim uchun imkoniyatlarini yaratish.

Albatta bu tizimlardan foydalanishda ta'lim muassasasining zamonaviy rahbari – menejeri axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid zaruriy ko'nikmalari axborotlarni izlash, saqlash va qayta ishlash hamda ulardan mantiqli va tizimli ravishda foydalanish, ular o'rtasidagi o'zaro aloqalarni tushunish, reallikni virtuallikdan farqlay olish, axborot xavfsizligiga oid tahdidlarning oldini olish va bartaraf etish bo'yicha ishlarini amalga oshirish muhim hisoblanadi. AKTdan foydalanuvchi rahbarlar kompleksli axborotlarni tushunish, yaratish va takdim eta olish ko'nikmalariga ega bo'lishlari, Internetga asoslangan xizmatlardan foydalanish layoqatiga ega bo'lishlari maqsadga muvofiqdir. Shuning bilan birga, ular AKTdan mantiqiy fikrlash, ijodkorlik va ratsional yondashuv asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish hamda yangiliklar yaratishda foydalana olishlari kerak.

Rahbarlar AKTdan foydalanishlarida mavjud axborotga tanqidiy va reflektiv munosabatda bo'lishni va interaktiv davlat xizmatlari ma'lumotlaridan foydalanishda mas'uliyatli bo'lishlari talab etiladi. Ijtimoiy va kasbiy maqsadlarni ko'zlab turli ijtimoiy tarmoqlarda ishtirok etishda ham mazkur layoqat o'ta muhim hisoblanadi.

Ta'lim muassasalarini boshqarishda zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari (AKT), axborot tizimlarini joriy etish bosqichma-bosqich amalga oshirib borilmoqda. O'z navbatida ta'lim muassasalarini boshqarishda axborot tizimlari imkoniyatlaridan foydalanish uchun direktorlarning zamonaviy texnologiyalardan

foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishlari kerak. Ta'lim muassasalarini boshqarishda AKT vositalaridan foydalanish boshqaruv samaradorligini oshishiga xizmat qiluvchi asosiy omillardan biridir. Maktab direktorlari ta'lim muassasaning o'quv-tarbiyaviy ishlar faoliyati natijalarini monitoringini olib borishda, real vaqtda zaruriy ma'lumotlar olish va tahlil qilish, shunga ko'ra muhim boshqaruv qarorlarini qabul qilishda axborot tizimlari imkoniyatlari muhim hisoblanadi.

Ta'lim muassasasi o'quv-tarbiyaviy ishlar faoliyatini baholashda "Kundalik" – avtomatlashtirilgan ta'lim axborot tizimining "hisobotlar" bo'limidan boshqaruv uchun muhim hisobotlar va natijalarni shakllantirish mumkin:

o'quvchilar va o'qituvchilar ro'yxatini saralash (filtr) bilan turli ko'rinishda ma'lumotlar shakllantirish;

o'quvchilar harakati (maktabdan maktabga ko'chirish) bo'yicha to'liq hisobot;

o'zlashtirish ko'rsatkichlarini maktab, sinflar va o'quvchilar bo'yicha hisobotini shakllantirish;

sinf rahbarlar faoliyatini sinfdagi o'zlashtirish natijalari bo'yicha baholash hisobotlari;

davomat bo'yicha maktab va sinflar hisobotini shakllantirish;

elektron jurnal va kundaliklarni yuritish statistikasi bo'yicha ma'lumotlarni shakllantirish;

foydalanuvchilarning "Kundalik" tizimidan foydalanish faolligi bo'yicha hisobotlar.

Ko'rib o'tganimizdek o'quv-tarbiyaviy ishlarni boshqarish, nazorat va muvofiqlashtirishda axborot tizimi yordamida olingan hisobotlar va ma'lumotlar muhim hisoblanadi.

Shuningdek, ota-onalarning ta'limga munosabatini o'z farzandining fanlarni o'zlashtirish natijalari va muvaffaqiyatlariga qiziqishi bilan bog'liq ma'lumotlarni kundalikdagi faolligi hisobotiga ko'ra aniqlash imkoniga ega bo'lishadi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, umumta'lim maktab direktorlarining axborot texnologiyalardan samarali foydalangan holda boshqaruv faoliyatida quyidagilarni amalga oshirishda muhim hisoblanadi:

– ta'lim ishtirokchilarini so'nggi ta'limga oid yangiliklardan xabardor qilib boradi,

– ta'lim muassasasiga innovatsiyalarni joriy eta oladi,

– o'z ustida ishlashi, muntazam AKT vositalari yordamida kasbiy mahoratini oshirib boradi,

– o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarishda AKT vositalaridan foydalanishda yetarli shart sharoitlarini yaratib beradi,

– pedagog xodimlarga internet tarmog'idagi ta'limga oid portallardan foydalanish bo'yicha tavsiyalar bera oladi,

– ijtimoiy tarmoqlar orqali maktab faoliyatini yoritib borish ishlarini olib boradi,

– o'quv jarayonini tashkil etish va boshqarishda axborot tizimlaridan samarali foydalani oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi prezidentining “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-5538 son farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida” gi PF-5712 son farmoni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar mahkamasi huzuridagi ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi va Xalq ta’limi vazirligining “Umumta’lim muassasalarining faoliyati samaradorligini baholash mezonlarini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 2018 yil 17 dekabr 9-mh, 14-mh qarori.
4. Umumta’lim maktablari direktorlari uchun “Xalq ta’lim sohasidagi menejerlik ko‘nikmalarini shakllantirish” kurslari bo‘yicha axborotnoma, T.: “ZIYO PRESS” – 2019. UDK 37:35(075).
5. Ta’lim muassasalarini boshqarishda axborot tizimlarini joriy qilish, A.Avloniy nomidagi XTTRMXQTMOI, 2018 yil 31 oktabr 10-son bayonnoma - T.:2018. 82 bet.
6. Eshqobilov S. O‘quv-tarbiyaviy ishlarni boshqarishda axborot tizimlaridan foydalanish. Metodik qo‘llanma – Toshkent: A. Avloniy nomidagi milliy-tadqiqot instituti, 2022. – 74 b.
7. emaktab.uz – O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligining raqamli ta’lim platformasi.
8. e-shahodatnoma.uz – maktabgacha va maktab ta’limi elektron shahodatnoma tizimi.
9. my.maktab.uz – umumta’lim maktablariga o‘quvchilarni onlayn qabul qilish tizimi.
10. erp.maktab.uz – xalq ta’limini boshqarish tizimi.
11. onlinedu.uz – uzluksiz kasbiy ta’lim platformasi.